

מכתבים מבית הסוהר

לילית גוימן

לילת גוימן היתה חברת ההנהגה הראשית של השומר-הצעיר ביוגוסלביה. היא עזבה את עיר הולדתה בסוף יולי 1941 והצטרפה לפארטיזנים בלובליאנה. באוקטובר 1942 נודע כי נתפסה בידי המשטרה האיטלקית ונדונה ל-25 שנות מאסר. אחרי חדשים של מאסר קשה בכלא לובליאנה הועברה לבית-סוהר בפרוג'ה (פנים איטליה). המכתבים המובאים להלן נשלחו מכלא זה אל אמה ובני משפחתה.* ביאנואר 1944 שיחררה הגרמנים מכלאה והיא חזרה מיד אל הפארטיזנים בסלובניה. שם פעלה כתועמלנית וכסלפוניסטית של מטה היחידה. במאי אותה שנה, בעקבות בגידה, הוקף המטה על ידי הגרמנים. כל הפארטיזנים הצליחו להימלט ולילית לבדה נשארה על משמרתה עד הרגע האחרון, כשניסתה לעזוב את הבית ואז פילחו את ליבה שני כדורים. היא נקברה בגיבורת העם הסלובני ולאחר השחרור הודיעה ממשלת יוגוסלביה, כי לילית גוימן נמנתה עם הדיביזיה ה-43 של הצבא הסדיר היוגוסלבי.

31.7.1943

אמא יקרה,

הגיעני מכתב מה-19 והגלויה מ-22.7 אני מקווה שחפצי הגיעו אליך ונדמה לי כי היה זה ברגע האחרון... עדין אין לנו רשות לקבל עתונים, כך שאינני בתוך מהלך העניינים. את בודאי מיטיבה לדעת ממני ואני מקוה כי לא תעשי איזו שטות. שימרו על עצמכם ואם המלחמה תתקרב אליכם, היוהרו מפניה ככל האפשר. עליכם להיות פעילים ואמיצים ולא להיסחף להרפתקאות חדשות.¹ חושבני שכבר היה לכם די והותר. ראשית, עליכם להיות פעילים, לדעת את רצונכם ולעשות למרות הכל. לך, אמא, עלי להגיד, ראשית כל לא לקחת אותי בחשבון בפעולותיך. אם אצא מכאן, עלי לחזור תיכף ללובליאנה, והיתה זו הקלה מרובה עבורי, אילו ידעתי כי תצאו לדרככם במהירות, לבדכם ובלי לחכות לי. אם נהיה רגשנים וננהג לפי תקוותינו לעתיד ורשמינו בהווה, לא נגיע לעולם למנוחה ולכן אני יכולה לבטוח בך שלא תעשי צעד פזיז, שיגרום לא אי-נעימות ושיהיה גורלי לגבי כולכם. לא נכון?

הייתי מעדיפה שתנסי להיפגש עם חברי של אלכס² ובעזרתו להתכונן לחזור סוף-סוף למולדת הישנה. אל תשימי לב לרכוש חסר-ערך. את זוכרת עדיין כמה אנשים שילמו בחייהם מפני שלא יכלו להיפרד מרכושם ועלינו ללמוד גם מנסיונות כל כך עצובים. אל תרגזי עלי שאני מטיפה לך מוסר, אך אני דואגת לכולכם...

אמא יקרה מכאיבה לי הידיעה שאת עצבנית, עייפה ומיואשת ועכשיו מחכה לך עבודה חדשה, דאגות חדשות ופחדים, אך נקווה כולנו שאלה יהיו האחרונים. הייתי רוצה מאוד לעזור לך, אך האמיני לי שכרגע איני יכולה. אל תביני אותי שלא כראוי. אעשה את הכל

* ראה בדף התמונות המצורף לחוברת.

כדי לגמור את ענייני³ במהירות האפשרית ואז לנסוע אליכם, למקום שקוראים לי לא רק רגשות החובה כלפיכם, חובת בת להוריה, אלא יותר מכך, צורך אינטימי המתחזק בתוכי מאז רחוקה אני מכם יותר ויותר...

...יתכן כי מכתב זה נכתב טרם זמנו, אך איני חושבת שהוא עשוי להזיק. הרבה הרבה שלום לכולכם ונשיקה על מצחך שולחת לך,

לילי שלך

ב.

14.8.43

אמא יקרה, אני חושבת שאשאר פה עוד זמן רב, אך אינני מתאוננת ואני מרגישה את עצמי כמו בבתי-מחסה ואין לי חשק לצאת מפה בטרם יהיה שוב פעם העולם בסדר ונדמה לי כי גם האחרים חושבים אותו דבר והם גמרו בנפשם לעזור לנו בגורלנו, כך שהם מציעים לנו קורת-גג ופת-לחם בכל יום עד סוף התקופה הזאת.

תארי לעצמך שעכשיו הייתי צריכה לדאוג בלובליאנה לאמצעי-מחיה.⁴ ...אני מבקשת כתמיד שתספרי לי את החדשות וגם את תשובת בולפיו.⁵ אני מקווה שקשר המכתבים שלנו הנמשך כתיקונו ישכיח מלבך את הדאגות האחרות וכי עכשיו את מאמינה שאני באמת מרגישה בטוב, אקווה כי אמשך להרגיש כך עד הסוף... נשיקה לך מלילי

ג.

אמא יקרה,

קיבלתי את מכתבך מ-9/8 ואני מודה לך. אני שביעת-רצון שגם את לא איבדת את האומץ והתקוות ובדעתי שהגך ברגע זה די חזקה לא רק לעמוד בסבל הנוכחי, אלא גם בפני המאורעות העתידיים להתרחש. את שואלת אותי אם אני יכולה להתכתב במישרין עם נתן?⁶ אני חושבת שכן ומסיבה זו ביקשתיך מקודם לשלוח לי את כתובתו וגם כתובות אחרים, מפני שאין ברצוני לאבד את הקשר וכך אדע עליו וגם על חברי האחרים שעליהם אינך מוסרת לי משום שאינך מתעניינת בהם. אינני יודעת מה עושים אלה בבלגרד, בסרביה ואינני יודעת אם באפשרותך להיודע עליהם. מפאלי⁷ באופן אישי רצוני לדעת כמה דברים ובעיקר את דעתו על התנהגותי בעבר ובעתיד...

שלום רב ונשיקות
מלילי שלך

ד.

יקירי,

11.9.43

מעניין אותי לדעת איך אתם חיים ואם אתם יכולים לשגר לי חדשות על אודותיכם. אצלי הכל כרגיל. לא נשאר לנו אלא לחכות. מכתבך, אמא, עם העצות הטובות העציבוני⁸ בראותי כיצד השפיעו הנסיבות על דרך מחשבתך. אבל נדמה לי, העובדות יוכיחו בקרוב מי צדק. אלא ששמרו על עצמם, או אלה שהקריבו את עצמם על עתיד יותר טוב...

היו אמיצים, שלום רב
לילי

הערות

ארבעת המכתבים המובאים בזה — בהשמות קלות — נכתבו (איטלקית) בפרוג'יה Feruggia שבאיטליה התיכונה, בבית הכלא לנשים, שאליו הובאה לילית מבית-הסוהר שבלובליאנה (סלובניקה). לשם הסוואת קשריה עם תנועת הלוחמים בסלובניה, נרשמה לילית ב־1942 באוניברסיטה ובתום הסמסטר הראשון נאסרה. המכתבים שכאן נכתבו חדשים אחדים לאחר המאסר, אל אמה שהיתה באותה עת בצפון איטליה, ב־Aprica שבמחוז Sondorio, בקרבת הגבול השווייצרי, שם היה מצבה לאינדרוך טוב יותר ממצבם של הפליטים באיטליה התיכונה.

1. הכוונה שתנקוט פעילות רק בכיוון אחד — יציאה מאיטליה, כדי למצוא דרך לעלות ארצה. כל דבר אחר פירושו „להסתף להרפתקאות חדשות“. הסגנון המוסווה של מכתבי האם והבת גובעים מזהירות מפני השלטונות הפאשיסטיים (מכתבי לילית נושאים חותמת הביקורת של שלטונות בית-הסוהר). סייע לאם בניסוח מכתביה וכתבתם באיטלקית הח' ריקי ק'ן, יו"ר המשרד הא"י לשעבר בזגרב.
2. אלכס הוא אחיה של לילי, שלמד בלוצאן (שווייץ) מלונאות. חברו של א. הוא קורט האנג. לילי מציעה לצאת לשווייץ ולעלות משם („למולדת הישנה“).
3. „לגמור את ענייני“ — לברוח מכלא פרוג'יה.
4. לילית מנחמת את אמה באומרה שבכלא יש לה מזון דיו, דבר שלא יכלה להשיג בלובליאנה.
5. Bolfio (בולפיץ) הוא יהודי איטלקי, מנהל סעד יהודי Dellassen.
6. נתן הוא נתן שוואלב, רכז „החלוק“ בשווייץ.
7. Pali פאלי היה מחברי ההנהגה הראשית האחרונה של השוה"צ לפני המלחמה ביוגוסלביה (1941), בשעת כתיבת המכתבים היה כבר מזמן בארץ. לילית רוצה לדעת את דעתה של התנועה (כאן — פאלי) בארץ על הצטרפותה לתנועה הקומוניסטית ביוגוסלביה, דבר שהיה בשעתו שנוי במחלוקת (בימים הראשונים של המאבק).
8. האם (ככל אם) היתה כותבת במכתביה „שמרי על עצמך!“ לילית לועגת ל„עצות הטובות“ ותוהה כיצד אמה, שכה הבינה אותה בהיותה פעילה בתנועת-הנוער ובמאבק, השתנתה נוכח המסיבות הקשות.

Czechs of Mosaic persuasion — considered anti-Jewish activities as a demonstration of the people against non-assimilated Jews. Zionist groups saw the events realistically; proof that antisemitism is inherent in Diaspora existence.

Holocaust Research Problems — Leni Yachil

How shall we attain objectivity in the study and research of the Holocaust? The author attempts to answer this question. There is an abundance of material in the form of documents, personal testimonies and periodicals, of which only a small fraction has been classified and examined.

It is not only a problem of the use of documents, but also one of critical study and coordination, which takes into consideration all factors: time, local conditions and human relations. Only a synthetic approach may bring us nearer to a really scientific inquiry.

Letters from Prison — Lilit Neuman.

Lilit Neuman, a member of "Hashomer Hatzair" in Yugoslavia joined the partisans and was later imprisoned in Perugia, Italy. Some of her letters to her mother appear in this issue.

Neo-Nazi and Nationalist Movements in Argentina — Judah Adin

The author is a Jewish journalist and a former editor of the progressive Buenos Aires Jewish periodical "Nuevo Zion". Surveying the origins of antisemitism in Argentina he mentions some of the factors, those being: activities of a large German community, sympathetic to Nazi ideology; anti-imperialist and nationalist movements, that combine their struggle against Anglo-American influence with antisemitic propaganda; socio-economic instability, the ground for fascist anti-Jewish demagoguery, thus diverting the masses from the real causes of their unhappy situation; influence of Arab League propaganda.

"Who is the Guilty One" — S. Marcus

A review of books appearing in Germany which attempt to clear the name of Germany from guilt for causing the outbreak of the war.

Statute of Limitations — by E. Brand

As is well known it has been lately announced by the German Government that it is not willing to prolong the accountability of Nazi criminals for their crimes. The writer deals with the circumstances and views taken by public opinion in Germany from which this decision has originated, along with the measures to be taken in order to overcome them.